

ВИСНОВОК

рецензента

кандидата педагогічних наук Гноєвської Оксани Юріївни
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Свириденко Ганни Василівни

**«Педагогічні умови корекції дискалькулії в учнів початкових класів із
порушеннями мовлення в інклюзивному навчанні»,**

поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії

за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

(01 Освіта/Педагогіка)

Шановні колеги! **Актуальність дослідження** зумовлена тим, що в умовах суспільного оновлення України, подальших рішучих педагогічних реформ досить актуальним є питання про формування громадянина нової формації, творчого і здатного до активної діяльності у різних сферах життя. У становленні такої особистості вирішальну роль відіграє заклад освіти. У зв'язку зі зростанням ролі особистості як активного суб'єкта суспільних процесів, набуває значущості процес формування соціальної успішності дітей та молоді, звернення до цього завдання початкових ланок закладів загальної середньої освіти, зокрема й з інклюзивним навчанням.

З огляду на це, обґрунтування й прогнозування шляхів оптимізації процесу формування в учнів ключових і предметних компетентностей, зокрема математичної, пов'язаної із застосуванням досвіду математичної діяльності у розв'язанні навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих задач, необхідних для формування життєвих і соціальних навичок молодших учнів, які мають порушення мовлення, є важливим і своєчасним завданням психологічної науки. Зазначене передбачає вирішення ряду суперечностей, серед яких однією із ключових є право на рівність і доступність освіти в умовах розбудови Нової української школи, стрімке зростання сучасних вимог до організації інклюзивного навчання та недостатня розробленість теоретичних і методичних засад психолого-педагогічного супроводу учнів початкових класів із порушеннями мовлення і дискалькулією. Вищеназване, безумовно, підтверджує актуальність обраної Г.В.Свириденко теми.

Науковий апарат дисертації окреслено чітко. Предмет (педагогічні умови корекції дискалькулії учнів із порушеннями мовлення у процесі реалізації

психолого-педагогічного супроводу) вдало визначив домінуючий аспект дослідження. Це посприяло доцільній постановці мети і завдань дисертаційної роботи, підбору методів дослідження.

Змістове наповнення першого розділу дисертації свідчить, що дисертанткою належним чином проаналізовано теоретичні засади проблеми педагогічних умов корекції дискалькулії учнів початкових класів із порушеннями мовлення в теорії і практиці освіти осіб з особливими освітніми потребами, розглянуто науково-теоретичні підходи до трактування основних понять дисертаційного дослідження, представлено міжнародні і національні законодавчі документи, у яких регламентовано право рівного доступу на здобуття якісної освіти в умовах розбудови Нової української школи, запровадження інклюзивного навчання на засадах «дитиноцентризму», формування ключових і предметних компетентностей, зокрема математичної.

Авторкою за підсумками аналізу наукової літератури здійснено уточнення та конкретизовано сутність поняття «педагогічні умови» у межах тематики дослідження за чотирма напрямками: «створення інклюзивного освітнього середовища», «створення корекційно-розвивального освітнього середовища», «організація спеціального педагогічного керівництва в освітньому середовищі», «організація просвітницько-розвивальної роботи з батьками»..

Потрібно відзначити як позитивне те, що авторка систематизувала матеріал щодо взаємозв'язку психічного розвитку і труднощів математичної діяльності в учнів початкових класів із порушеннями мовлення та виявила загальні типи проблем у засвоєнні математичного матеріалу.

Г.В.Свириденко досить ретельно й цілком правильно підійшла до визначення і обґрунтування організаційно-педагогічних вимог до проведення обстеження дітей із порушеннями мовлення, критеріїв (наявність дискалькулії та диференціація за її видами; стан розвитку немовленнєвих і мовленнєвих психічних процесів як передумови розвитку математичної компетентності; рівнів розвитку словесно-логічного мислення, рівні розвитку мотиваційної сфери) та показників вивчення досвіду математичної діяльності учнів початкових класів із порушеннями мовлення, виявлення дискалькулії,

визначення специфічних труднощів.

Під час констатувального етапу дослідження, зміст якого розкрито у II Розділі дисертації на підставі аналізу значного масиву емпіричної інформації, отриманої за допомогою широкого діагностичного інструментарію авторкою цілком логічно виокремлено чотири критерії з показниками: *I* – наявність дискалькулії та диференціація за її видами (вербальна; дислексична; операційна; графічна; практичнодіагностична); *II* – вивчення стану розвитку немовленнєвих і мовленнєвих психічних процесів, як передумови розвитку математичних компетентностей в учнів початкових класів із порушеннями мовлення (сформованість немовленнєвих передумов розвитку математичної компетентності в учнів із ПМ; сформованість мовленнєвих передумов розвитку математичної компетентності в учнів із ПМ; встановлення взаємозв'язку між специфічними особливостями прояву мовленнєвих і немовленнєвих психічних процесів та факторами ризику виникнення певного виду дискалькулії). *III* – рівні розвитку словесно-логічного мислення (обізнаність учнів; сформованість умінь класифікувати; узагальнювати; добирати аналогії); *IV* – рівні розвитку мотиваційної сфери (ставлення учнів до навчання у школі; рівні розвитку мотивації до навчання). У роботі наведені кількісні і якісні результати дослідження на констатувальному його етапі актуалізували вирішення проблеми корекції дискалькулії в учнів із порушеннями мовлення

На основі аналізу отриманих результатів констатувального етапу дослідження дисертантка витримала всі вимоги до проектування і реалізації формувального етапу експерименту, що спрямований на впровадження методики психолого-педагогічного супроводу учнів початкових класів із порушеннями мовлення та дискалькулією у закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, що ґрунтується на виокремлених і обґрунтованих у дослідженні семи педагогічних умовах.

Формувальний етап дослідження з контрольним зрізом здійснювався з метою перевірки ефективності розроблених педагогічних умов корекції дискалькулії в учнів початкових класів із порушеннями мовлення.

Було виявлено позитивну динаміку в експериментальній групі порівняно з

контрольною за всіма критеріями, які було обрано як репрезентативні щодо вивчення ефективності досліджуваного явища і, зафіксовано: збільшення на 25,1 % учнів з корегованою дискалькулією та зменшення на: 6,2 % респондентів з вербальною, 16,7 % – дислексичною, 21,5 % графічною дискалькулією, відсутністю практогностичної і операційної; збільшення на: 11,2 % учасників високого рівня розвитку словесно-логічного мислення, 8,6 % – середнього та 22,8 % зменшення низького рівня; збільшення на: 26,1 % респондентів високого рівня розвитку мотивації, 4,3 % – достатнього рівня, зменшення на 12,2 % – середнього, відсутність низького рівнів.

Надані автором методичні матеріали без сумніву можна розглядати як орієнтир відповідного змістовно-технологічного забезпечення для всіх закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертації цілісності, повноти й завершеності. Потрібно також відзначити всебічність джерельної бази дослідження, продуману структуру тексту, логічність змісту дисертації.

Висновки сформульовані грамотно, вони розкривають відповідно до завдань основні науково-практичні надбання дисертації, проте потребують скорочень. В опублікованих за темою дисертації працях повною мірою викладено наукові положення, обгрунтовані в процесі наукового пошуку. Отже, дисертація Г.В.Свириденко демонструє вміння здобувача обгрунтувати ключові положення з досліджуваної теми на методологічному, теоретичному й практичному рівнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в дисертації вперше розроблено, обгрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов корекції дискалькулії учнів початкових класів із порушеннями мовлення (організація вивчення дітей із порушеннями мовлення; організація психолого-педагогічного супроводу дитини з порушеннями мовлення і дискалькулією; організація психолого-педагогічної роботи з формування навичок математичної діяльності; реалізація діяльнісного підходу під час уроків математики та практичної діяльності; навчання через рух і

пізнання через органи відчуття; взаємодія учасників команди психолого-педагогічного супроводу з батьками учнів із порушеннями мовлення і дискалькулією; підтримка позитивної мотивації учнів із порушеннями мовлення і дискалькулією до вивчення математики);

описано структуру організації психолого-педагогічного супроводу учнів із порушеннями мовлення і дискалькулією у взаємодії основних її блоків: проєктувального (мета, завдання, напрями, принципи, вимоги, методи і засоби) та конструктивного (діагностичний, основний етап, етапу моніторингу, педагогічні умови);

схарактеризовано проблему корекції дискалькулії учнів початкових класів із порушеннями мовлення у закладі освіти з інклюзивним навчанням;

визначено критерії (наявність дискалькулії та диференціація за її видами; стан розвитку немовленнєвих і мовленнєвих психічних процесів як передумови розвитку математичної компетентності; рівні розвитку словесно-логічного мислення, рівні розвитку мотиваційної сфери) та показники дослідження досвіду математичної діяльності учнів початкових класів із порушеннями мовлення, виявлення дискалькулії, визначення специфічних труднощів у відповідній діяльності.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що його результати можуть доповнити зміст освітніх компонентів циклу професійної підготовки здобувачів освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта та запровадження вибіркової компоненти з «Організації психолого-педагогічного супроводу учнів початкових класів із порушеннями мовлення та дискалькулією у закладі освіти з інклюзивним навчанням» та ін. Результати дослідження стануть у нагоді фахівцям-практикам під час викладання дисциплін математичного циклу та вчителям-логопедам у здійсненні корекційного супроводу учнів із порушеннями мовлення і дискалькулією.

Аналізуючи дисертацію як синтезований результат теоретико-емпіричного дослідження, маємо звернути увагу на окремі упущення, а також висловити автору наступне побажання: відповідно до вимог законодавства в галузі освіти бажано уникнути в тексті різночитань щодо назв здобувачів освіти (школярі,

учні, діти ...).

Однак висловлене побажання є дискусійними і не применшує належної оцінки наукового рівня дисертації, яка є вагомим внеском у розробку проблеми психолого-педагогічний супровід учнів початкових класів із порушеннями мовлення і дискалькулією у закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Чітка логіка дослідження, достовірність результатів та доказовість висновків – це ті характеристики, що надають дисертації повноти і завершеності. Таким чином, дисертація «Педагогічні умови корекції дискалькулії в учнів початкових класів із порушеннями мовлення в інклюзивному навчанні» є завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам нормативних документів до кандидатських дисертацій, а її автор Свириденко Ганна Василівна і рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій ученій раді за спеціальністю 016 – Спеціальна освіта.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри логопедії

та логопсихології

УДУ імені Михайла Драгоманова

